

Od limuzine do vatrogasnog vozila i nazad

Ova Škoda Hispano-Suiza 25/100 KS iz 1928. godine imala je težak život. Počela je kao limuzina jednog industrijalca, a zatim je spašena sa deponije tako što je pretvorena u vatrogasno vozilo. Sada je obnovljena i vraćen joj je stari sjaj.

Beograd, 18. april 2023 – Od stotinu Škoda Hispano-Suiza proizvedenih između 1926. i 1930. samo ih je nekoliko preživelo do danas. Među najatraktivnijim je eksponat Škoda muzeja sa motorom serijskog broja 1181. Pod brojem 469, šasija je završena u Plzenu 4. maja 1928. Poznati praški proizvođač karoserija J. O. Jech predao je ceo automobil uspešnom Čehoslovačkom udruženju rafinerija šećera 22. septembra 1928. Predsednik udruženja, industrijalac Robert Mandelík (1875-1946), koristio je Škoda Hispano-Suizu do sredine 1930-ih.

Kao što je bilo uobičajeno u to vreme, robusne šasije sa snažnim motorima sposobnim za velike brzine prilagođene su vatrogasnim vozilima kada više nisu bila poželjna kao putnička vozila, a to se dogodilo Mandelíkovom automobilu tokom Drugog svetskog rata. Zadnji deo originalne karoserije uklonjen je i zamenjen klupama za vatrogasnu ekipu. Osim toga, automobil koji je nekada bio prestižni statusni simbol opremljen je uređajem za vuču vatrogasnog creva.

Slovački kolekcionar kupio je sada staro vozilo 1970-ih. Godine 1995. drugi vlasnik, ovaj put iz Praga, započeo je zahtevan desetogodišnji proces obnove. Struktura koju je dizajnirao umetnik Václav Zapadlík (1943-2018) inspirisana izvornim stilom J. O. Jecha postavljena je na originalnu šasiju sa originalnim prednjim delom karoserije. Nakon toga, automobil je još dva puta promenio vlasnika.

Originalni izgled

Jedinstveni starinski automobil sa raznolikom istorijom uplovio je u sigurnije vode 2010. godine, kada je postao deo postavke Škoda muzeja u Mladá Boleslavi. Muzej je u avgustu 2019. godine započeo zahtevan projekat restauracije, koji se bazirao na detaljnom istraživanju materijala iz tog perioda, a sa ciljem vraćanja automobila u izvorno stanje. Stručnjaci su proučavali arhivu Škoda Plzeň koja se čuva u gradu Nepomuka, kao i fotografije, filmske snimke i dokumente porodice Mandelík. Cilj je bio vratiti automobil u njegov izvorni oblik do poslednjeg detalja što je moguće vernije.

Nije samo karoserija, od koje veliki deo nije bio originalan i nije stariji od četvrtine veka, imala fundamentalne nedostatke. I motor je prošao kao posledica raznih nestručnih zahvata. Ispravili su ih stručnjaci Škoda muzeja u saradnji sa drugim kolegama. Godine 2019, nakon što je motor uklonjen, automobil je premešten u radionicu specijalizovanu za restauraciju starih karoserija, uključujući drvene podupirače. Trebalo je prilagoditi oblik zadnjeg dela, a par zadnjih vrata produžiti i obložiti metalom. Usledila je izrada novih zadnjih blatobrana i bočnih dasaka, i nove metalne obloge prednjih vrata.

Nakon toga je 2020. usledilo uklanjanje karoserije radi lakiranja i postavljanja na šasiju. Modifikovan je mehanizam sklopivog krova, napravljene su nove strukture sedišta i popravljena i prelakirana instrument tabla. Čak ni Covid-19 nije zaustavio radove. Godine 2021. na red su došle presvlake sedišta i intarzije. Ne treba zaboraviti da je intarzija tradicionalni zanat: savijanje i lepljenje drvenih furnira različitih boja i tekstura, u ovom slučaju ukrasa za vrata. Luksuzna Škoda Hispano-Suiza takođe je imala intarziju iznad bogato ukrašene instrument table, ali i na pregradi koja je odvajala prednje sedišta od putnika pozadi.

Raspored rada bio je dug i detaljan. Trebalo je napraviti novi krovni pokrov, kao i kvake na vratima koje su bile izrađene od jedinog sačuvanog netipičnog materijala: ebanovine. Četvorokraki volan takođe je pažljivo restauriran, kao i mehanički pokretani pokazivač pravca s rotirajućom svetlećom strelicom, preteča indikatora. Inače, krajem 1920-ih hrom se obično nije koristio za površinsku obradu delova karoserije - najčešće je bilo niklovanje. I ovo je popravljeno ili restaurirano tokom obnove.

Operacija „srca“

Remont motora takođe je bio izazov, a trajao je tri godine. I ovde su stručnjaci morali da iskupe niz starih grehova i da se pozabave posledicama neuspešnog popravljanja radilice, na primer, i poklopca bloka motora koji je deformisan i oksidiran posle nevešte obnove.

Tokom stručne obnove očišćeni su delovi motora, legirani su ležajevi radilice i klipnjače, a dodate su i nove gornje klipnjače. Ventilima je bilo potrebno brušenje kako bi ispravno sedeli i formirali čvrsto zaptivanje; karburator je popravljen i kalibrisan, a ceo uljni sistem je popravljen i očišćen.

Šlag na torti ove detaljne restauracije su verne replike registarskih oznaka Č-26.960 iz Prve Čehoslovačke Republike. Ako se setimo poslovanja prvobitnog vlasnika, mogli bismo reći da je ponovo rođena Hispano-Suiza slatka kao šećer. Naravno, nije na prodaju - krasice Škoda muzej u Mladá Boleslavi, a ponekad će nas stari automobil udostojiti svojim prisustvom.

Porodično stablo Hispano-Suiza

Godine 1925. Škoda koncern za inženjering i naoružanje postao je strateški partner fabrike motora Laurin & Klement u Mladá Boleslavi. Koncern Škoda sa sedištem u Plzenu tada je kontrolisao francuski investitor. Škoda je svoju budućnost odlučila da temelji na nevojnoj proizvodnji, uglavnom automobila, uključujući visokokvalitetne strane automobile po licenci. Škoda Hispano-Suiza 25/100 KS bila je tipičan primer. Bazirana je na modelu H6B renomirane fabrike Hispano-Suiza koja je posedovala proizvodne pogone u Francuskoj i Španiji (dakle Hispano) i imala glavnog dizajnera Švajcarca (Suiza). Tajanstvena oznaka tipa 25/100 KS češkog proizvoda bila je šifra za snagu od 25 KS, izračunatu za poreske svrhe prema službenoj formuli, a nakon kose crte stvarnu snagu od 100 KS (74 kW), koja se postizala na samo 1.600 obrtaja u minuti. Strukturno i estetski dorađen 6,6-litarski OHC šestocilindrični motor isporučivao je do 135 KS (99 kW) u kratkim intervalima. To je omogućilo kolosu – visokom dva metra i, u nekim verzijama karoserije, dugačkom preko pet metara – da ubrza do

preko 120 km/h (74,5 mph). Fabrika u Plzenu nije imala svoju proizvodnju za izradu karoserija, pa je više od polovine karoserija za njih proizvela fabrika u Mladá Boleslavi. Druge su „obukle“ nezavisne fabrike: Aero, Brožík, J. O. Jech, Petera (koja je sada Škoda fabrika u Vrchlabíju), Pokorný & Beiwl ili Uhlík.

Zvezda show-a Techno Classica

Restaurirana Škoda Hispano-Suiza 25/100 KS iz 1928. godine biće glavna atrakcija Škoda štanda na izložbi starih vozila i oldtajmera Techno Classica, koja se održava od 12. do 16. aprila 2023. u nemačkom gradu Esenu.

Kontakt

Aleksandra Đokić

Direktor marketinga

P +381 11 3072 872

aleksandra.djokic@autocacak.co.rs

ŠKODA AUTO

- › uspešno posluje u ovoj deceniji s Next Level – Škodina Strategy 2030.
- › ima cilj da postane jedan od pet najprodavanijih brendova u Evropi do 2030. s atraktivnom linijom u nižim segmentima i dodatnim e-modelima.
- › pojavljuje se kao vodeći evropski brend na važnim rastućim tržištima kao što su Indija ili Severna Afrika.
- › trenutno svojim kupcima nudi dvanaest serija putničkih vozila: Fabia, Rapid, Scala, Octavia i Superb kao i Kamiq, Karoq, Kodiaq, Enyaq iV, Enyaq Coupé iV, Slavia i Kushaq.
- › u 2021. godini je isporučeno preko 870.000 vozila kupcima širom sveta.
- › član je Volkswagen koncerna već 30 godina. Volkswagen koncern jedan je od najuspešnijih proizvođača vozila na svetu.
- › nezavisno proizvodi i razvija, ne samo vozila, već i komponente kao što su motori i menjači u saradnji sa Grupom.
- › posluje na tri lokacije u Češkoj; ima dodatne proizvodne kapacitete u Kini, Rusiji, Slovačkoj i Indiji prvenstveno kroz partnerstva Grupe, kao i u Ukrajini sa lokalnim partnerom.
- › zapošljava 45.000 ljudi širom sveta i aktivna je na više od 100 tržišta.